

De Nederlandsche Dialectstudie in 1938

door L. GROOTAERS,

Hoogleraar aan de Universiteit te Leuven

I. Bibliographie. — In deze *Handelingen* verscheen het jaarlijksch bibliographisch overzicht door L. GROOTAERS (1).

Ook de beredeneerde bibliographie van J. HAUST, *La Philologie wallonne* bevat wetenswaardigheden voor de Nederlandsche dialectologen (2).

In 1938 overleed de Nederlandsche dialectoloog en folklorist Mgr. Prof. Dr. J. SCHRIJNEN : de volledige bibliographie van zijn werk verscheen in een *Schrijven-Nummer* van *Eigen Volk* (3).

In het tijdschrift *Limburg* gaf R. ROEMANS een volledige lijst van de publicaties van J. GRAULS, ter gelegenheid van den vijftigsten verjaardag van dezen taalkundige : daar vele van zijn opstellen in dag- en weekbladen verschenen, mag deze lijst zeer welkom heeten (4).

Een uitvoerige bespreking van eenige in 1937 en 1938 verschenen *Nieuwe Dialektstudies* geeft K. HEEROMA (5) ; bij deze gelegenheid behandelt schr. enkele vragen van methodologischen aard : hij stelt o. a. voor de dialectologie voortaan te onderscheiden van de „expansieologie” : de eerste zou zijn „de studie van de in zich zelf besloten

taalgemeenschap", de tweede die van „de taalverschijnselen der buiten zich zelf tredende gemeenschap”.

Het critisch overzicht door H. DRAYE gewijd aan de *Siedlungsgeschichtliche Arbeiten aus den südlichen Niederlanden* (6) bevat insgelijks een afdeling *Sprachforschung und Dialektgeographie*, waarop hier de aandacht moet gevestigd worden.

II. Publicaties van algemeenen aard. — Van de *Mededeelingen van de Zuidnederlandsche Dialectcentrale* (7) te Leuven verschenen de n^{rs} 21 tot en met 24 (blz. 1-93 van Deel II). Ze bevatten de vragenlijsten 27, 28 en 29 (8) alsmede opstellen uit tijdschriften (die we elders vermelden). L. GROOTAERS gaf ook dit jaar een overzicht van de werkzaamheden van de Leuvensche centrale in het afgelopen jaar (9).

De beide commissies opgericht in den schoot van de Koninklijke Akademie te Amsterdam publiceerden verslagen over hun werkzaamheden in 1938 : de *Dialectencommissie* (10) stuurde vragenlijst n^r 6 uit en de *Volkskundecommissie* (11) vragenlijst n^r 4.

Mej. Dr. H. C. M. GHIJSEN stuurde in 1938 de n^{rs} 48 tot en met 52 uit van het *Verenigingsnieuws van de Zeeuwse Vereniging voor Dialectonderzoek* (12) : ze bevatten, zooals de vorige jaren, de vragenlijsten en het jaarverslag.

In het Aarschot-nummer van *Eigen Schoon en De Brabander* geeft J. L. PAUWELS een overzicht van de voornaamste eigenaardigheden van het dialect van deze stad (13).

Ten slotte vermelden we nog eenige publicaties die in lossere verband staan met het Nederlandsch dialectonderzoek.

J. LANGOHR tracht de geschiedenis op te maken van de bekende teksten der Oudnederfrankische psalmvertaling

en van het geslacht Wachtendonck : hierbij doet hij een poging om de achtereenvolgende bezitters van het handschrift op te sporen (14).

J. MÜLLER zet de publicatie van zijn *Rheinisches Wörterbuch* geregeld voort : in 1938 verschenen vijf afleveringen, bevattende de woorden gaande van *Kuchen* tot *kuzen* en van *lang* tot *Leiter* (15).

Onder den titel *Westfälische Forschungen* geeft het provinciaal instituut voor Westfaalsche „Landes- und Volkskunde” een nieuw tijdschrift uit, waarvan jaarlijks drie lijvigé 4°-afleveringen, samen 400 blz., het licht zien ; er komen geregeld studies in voor over het Nederlandsch-Westfaalsch grensgebied (16).

III. Klank- en Vormleer. — In dit gedeelte bespreken we achtereenvolgens de werken en opstellen over klanken en vormleer, over de klankleer in haar geheel of over verschillende belangrijke onderdeelen er van, over klinkers, over medeklinkers, over accentverschijnselen en ten slotte over de vormleer.

H. L. BEZOEN, wiens naam reeds menigmaal in deze overzichten werd genoemd, promoveerde op de *Klanken en Vormleer van het dialect der gemeente Enschede* : daar de stad door een vijftal zeer dichtbij gelegen dorpen is omringd, wijst schr. telkenmale op de verschillen tusschen stadstaal en plattelandstaal : het onderscheid berust daarenboven gedeeltelijk op het verschil in godsdienst, hetgeen gemengde huwelijken in den weg staat (17).

W. HELLINGA heeft de verschillende theorieën over het ontstaan van het Algemeen Beschaafd Nederlandsch (18) in een mooi boek nog eens getoetst : alhoewel het hier geen eigenlijk dialectonderzoek geldt, wordt alles wat de dialectgeographie ons in de laatste jaren heeft geleerd, nog eens nauwgezet onderzocht ; ziehier hoe de schrijver

zelf den inhoud van zijn boek samenvat „Op zoek naar nieuwe voorbeelden voor Zuidnederlandse klankexpansie, ging ik het ontstaan na van *oe* < *ô*, om tot de conclusie te komen, dat ik... Brabantse invloed moest afwijzen (Hfst I). Het hertoetsen van KLOEKE's klassieke voorbeeld, de diphthongering in Holland, werd nu onvermijdelijk; het onderzoek leidde tot een autochtone ontwikkelings-theorie (Hfst. II). Wel bleek het mij dat het Brabantse boek een rol gespeeld moet hebben in de wordingsgeschiedenis van de Noordnederlandse Algemeen Beschaafde Uitspraak; in Hfst. III tracht ik daarom de grenzen van de Zuidnederlandse invloed nader te bepalen. Een enkel voorbeeld — de fixatie van *oo* en *eu*, representanten van owgerm. *ū* in open lettergreep in het Algemeen Beschaafd — laat zien, in hoeverre de spelling, vooral ook de „Brabantse” spelling, de uitspraak kan beïnvloed hebben, daarna wordt de *principiële mogelijkheid* van Zuidnederlandse expansie overwogen. Tenslotte wordt in Hfst. IV nagegaan, met welke krachten wij bij de opbouw van het Algemeen Beschaafd dan wèl, of liever, in de eerste plaats, rekening hebben te houden, waarbij de theorie weer geïllustreerd wordt met een voorbeeld uit de klankgeschiedenis: het ontstaan van de z. g. „heldere *aa*”.

In 1937 publiceerde J. VAN GINNEKEN de Praagsche vragenlijst over dialectphonologie (zie *Handel.*, XII, 1938, 173); nu geeft hij den beloofden *Leidraad bij de Nederlandsche beantwoording* hiervan (19): hij tracht de vragen te beantwoorden eerst voor het Algemeen Beschaafd en dan voor enkele dialecten, natuurlijk zonder naar volledigheid te willen streven.

TH. BAADER en TH. RIBBERT zetten hun werk voort over de phonologie van het dialect van Tilligte in Twente: dit tweede deel behandelt „*Morphonologie, Phonetik und Phonemenlehre*” (20); een derde deel zal de „*Historisch-Dialektgeographische Einordnung*” bevatten.

J. L. PAUWELS vestigt de aandacht op de eigenaardige ontwikkeling van den klinker van Aarschotsch *gloske*, naast andere verkleinwoorden met *a*-vocalisme (21); dezelfde bewijst uit den dialectischen vorm van het woord dat de Aarschotsche *Kortstraat* eigenlijk een *Kwaadstraat* is, zooals de teksten tot in de 18^e eeuw het trouwens aantoonen (22).

V. VERSTEGEN bewijst dat VAN LOEY in zijn *Bijdrage tot de kennis van het Zuidwestbrabantsch in de 13^e en 14^e eeuw* (zie *Handel.*, XII, 1938, 171-172) gelijk heeft de Brabantsche umlaut-vormen niet als oostelijk import te beschouwen; uit het dialectmateriaal blijkt dat dit verschijnsel nog veel verder westelijk voorkomt dan VAN LOEY vermoedde (23).

K. HEEROMA verdedigt tegen C. B. VAN HAERINGEN en A. WEIJNEN zijn opvatting betreffende de Westgerm. splitsing van *eu* in *iu* en *io* (24).

Onder den titel *Van „*slut-ila” naar „sleutel”* stelt C. VERECKEN een uitvoerig detailonderzoek in van de historische ontwikkeling van Wg. *u* in negen woorden, nl. *sleutel*, *koning*, *vogel*, *zoon*, *wonen*, *molen*, *mogen*, *schotel* en *boter* (25). Schr. heeft geen moeite gespaard om uit alle mogelijke oude en nieuwe bronnen een zoo groot mogelijk aantal vormen te verzamelen. Bij de interpretatie van de Hasseltsche vormen heeft de vlijtige bewerkster zich een paar malen vergalopperd: op blz. 84 lezen wij: „Zuid-Limburg echter heeft *mo.gən*. Hasselt zal wel *møgə* hebben, zoals GROOTAERS het aangeeft, en niet „mogen” zoals de correspondent doet”.

Daar schr. de beide vormen in het fonetisch schrift der Intern. Phon. Ass. omspelt had zij resp. moeten schrijven *mo:gə* (lange) en zelfs *sleeptonige* o en geen slot-n) en *mø:gə*; erger is echter voor haar methode dat zij de tegenspraak tusschen het „mogen” van den corres-

ponent der Leuvense Dialectcentrale en het mø:ge van GROOTAERS en GRAULS' *Klankleer van het Hasseltsch dialect* (§ 155) beschouwd heeft als een probleempje dat haar verdere aandacht niet waard was. Nochtans bevond ze zich in de gelegenheid gedurende de dagen die zij te Leuven besteedde aan het excerpereen van de Leuvense vragenlijsten deze puzzle aan den leider der Leuvense Dialectcentrale voor te leggen, die toevallig een der bewerkers is van genoemde *Klankleer van het Hasseltsch Dialect*; ze zou dan vernomen hebben dat vermelde tegenspraak slechts schijnbaar is: inderdaad deze Hasseltsche klinker wordt door ieder Hasselaar voor een o gehouden en is dus phonologisch nog een o: deze is echter reeds in zulke mate gemedialiseerd, dat we ze in phonetisch schrift niet anders dan door ø konden weergeven: feitelijk dus een zeer merkwaardige, nog geheel onbewuste evolutie o > ø. Deze verklaring ware beter op haar plaats geweest op blz. 84 van de studie van Mej. V. dan in dit overzicht, maar we moesten ze hier plaatsen omdat Mej. V. zich van de moeilijkheid afmaakt met de uitspraak, dat dit „een bewijs (is) dat ons vertrouwen in schriftelijke enquêtes niet onbegrensd moet zijn”. Helaas geen menschelijke onderneming leidt tot „onbegrensd” betrouwbare resultaten, ook niet de meest nauwgezette *mondellinge* dialect-enquête: dit zou aan de hand van de allernieuwste publicaties niet moeilijk te bewijzen zijn; maar van den wetenschappelijken gebruiker van elk materiaal wordt *critische* waardeering verwacht en niet een onvoorwaardelijke goedkeuring of afkeuring.

Een ander bewijs dat het materiaal de werkzame schrijfster de baas is geworden vinden we op blz. 63 waar de Hasseltsche zoogen. ø ze nogmaals heeft doen struikelen; we lezen er: „Hasselt heeft vøgal, maar die ø is niets dan een ontronde o. Op dezelfde manier wordt daar de ø ont-

rond tot e". Hoe kan een o ontrond worden tot ø (d. w. z. eu van Nl. *sleutel*) en deze ø dan ontrond tot e? Of bedoelt schr. met ø in deze twee regels iedermaal een anderen klank? Twee opeenvolgende ontrondingen zijn toch fysiologisch ondenkbaar.

K. HEEROMA heeft het over *De herkomst van de hollandsche diftongering* (26); in tegenstelling met KLOEKE gelooft hij niet : a) dat Amsterdam vóór de komst der Antwerpenaren (1585) monophthongisch sprak; b) dat de difthongering in maatschappelijk superieure kringen is begonnen. Hij tracht te bewijzen dat de difthongering ontstond : a) in den Haag door import van een Brusselsche coterie; b) in Amsterdam door expansie van de Utrechtsche volkstaal, die ze zelf had gekregen van Zuid-Brabant over 's Hertogenbosch en wel na een langdurig proces, dat met de uitwijking van 1585 niets te maken had.

In aansluiting bij en als aanvulling van de hierboven genoemde beantwoording van TRUBETZKOY's fonologische vragenlijst laat J. VAN GINNEKEN een scherp protest hooren tegen de definitie der tweeklanken, die de leider der Praagsche school wil opdringen. Hij wenscht, en o. i. zeer terecht zich te houden aan de tot nog toe aanvaarde definities der tweeklanken en zich door de fonologen niet „zoo maar alles te laten gezeggen en opleggen, wat geen zin heeft" (27).

C. B. VAN HAERINGEN publiceert zijn Leuvense congreslezing *Over zogenaamde paragogische consonanten in het Nederlands* (28); schr. bedoelt hiermede paragogische dentalen in gevallen als *iemand, sedert*, enz.; bij zijn verklaring verwijst hij herhaaldelijk naar dialectvormen.

Dezelfde geleerde handhaaft tegen K. HEEROMA (zie *Handel.*, XI, 1937, 333-338) dat de g uit j is ontstaan in woorden als *gier, geer* „uier", en Mnl. *ghiemant* (29).

A. A. VERDENIUS behandelt den overgang fs > chs en

verwijst hierbij ook naar het Friesch en naar de dialecten (30).

J. H. BROUWER geeft hierbij een aanvulling (31).

G. G. KLOEKE geeft een *Naschrift* op zijn opstel over *Haagse volkstaal uit de 18^e eeuw* (zie hieronder VI); het geldt de ontwikkeling **hand** > **hangt** (32).

De geheimzinnige r in heiligennamen als *Sinterklaas* e. dgl. heeft aanleiding gegeven tot een drietal opstellen waarin L. GOEMANS (33, 34) en J. L. PAUWELS de verschillende mogelijkheden nog eens grondig beschouwen (35).

Over het Limburgsch accent schrijft J. VAN GINNEKEN en wil o. a. de volgende stelling bewijzen: *Het wisselend muzikaal accent van het Oudnederlandsch heeft alleen het Limburgsch zuiver bewaard* (36). Uit dezen titel zouden we geneigd zijn op te maken dat het bestaan van een wisselend muzikaal accent voor het Oudnederlandsch (wat is Oudnederlandsch?) een uitgemaakte zaak is; uit den tekst blijkt dat we hier met een zuivere hypothese te doen hebben, en wel met een op zeer zwakke gronden berustende hypothese. Daar schr. zijn bewijsvoering steunt op het gevoel dat de Limburgers hebben voor hun accentwisseling (die ze vaak op hun Nederlandsche uitspraak overbrengen) zullen we zijn voorbeelden aanhalen en andere Limburgsche lezers laten oordeelen. Volgens schr. hooren de Limburgers de volgende Nederlandsche woorden altijd met *sleeptoon* .:

pa	wee	o	(sneu)
ma	zee	zoo	bleu
aap	(vleet)	ook	beuk
naar	neen	(oom)	steun
(naast)	(bedeesd)	oost	(gekneusd)

Wanneer we dit lijstje aan ons eigen dialect (Tongeren) toetsen constateeren we dat van de 14 woorden die in ons dialect equivalenten hebben (de 6 andere plaatsten we

tusschen twee haakjes) er 10 geen sleeptoon maar stoot- of valtoon hebben (vet gedrukt) : in het Nederlandsch hooren wij deze dus ook met valtoon en niet met sleeptoon, zooals schr. meent.

Volgens schr. zouden de Limburgers de volgende woorden altijd met stoot- of valtoon hooren :

u	die	(hoe)
nu	wie	toe
minuut	(kies)	goed
(kuus)	kiem	(roem)
(beduust)	(biest)	(knoest)

Van deze 15 woorden komen er slechts 8 in ons dialect voor : hiervan hebben er 4 inderdaad stoot- of valtoon, 4 integendeel sleeptoon (vet gedrukt).

Van de 35 geciteerde voorbeelden komen er dus in ons dialect 22 voor : van deze 22 zijn er 8 die schr.'s stelling steunen (in gewone antiqua gedrukt) en 14 die ze tegenspreken.

We zouden op dezelfde wijze kunnen aantonen dat de lijst woorden met vocaal + sonant + dentaal (op blz. 295-296) voor ons dialect evenmin opgaat.

Schr. vestigt nogmaals de aandacht op de gelijkenis tusschen de Limburgsch- Rijnsche, Zweedsche en Baltische accenten en concludeert dat het Praeslavische Finsche of Baltische ras aan een groot deel der Germaansche talen zijn articulatiebasis heeft medegedeeld en o. a. den stoottoon en den sleeptoon : we moeten hierbij echter opmerken dat de muzikale accenten van de Soedaneesche talen, van de Bantoe-talen en vooral van de Chineesche taalgroepen eveneens sleep- en stoottonen bezitten, echter met fijnere muzikale en dynamische schakeeringen.

W. WELTER heeft de accenttoestanden in het land van Kleef systematisch onderzocht : dit gebied behoort tot de noordelijke peripherie van het Ripuarische accentgebied.

en vertoont merkwaardigerwijs dezelfde eigenaardigheden als het zuidelijke (moezelfrankische) peripheriegebied, indertijd door A. BACH onderzocht, namelijk dat de woorden die in het centrale gebied Schärfung of stoottoon hebben, hier Trägheitsakzent of sleeptoon hebben, en omgekeerd (37).

P. PETERS zet zijn reeks opstellen over de vormleer van onze dialecten voort (zie *Handel.*, XII, 1938, blz. 173) : in de eerste plaats bespreekt hij *Het zelfstandig gebrùkte adj. en het geslacht* (38), aan de hand van het materiaal van P. WILLEMS (zie *Handel.*, loc. cit.) en teekent een kaart van *de kleine* (m.), *de kleine* (vr.) en *het klein* (onz.).

Verder behandelt hij de prononima (39) en wel : het bezitt. voornw. zelfstandig gebruikt, het aanwijz. voornw. zelfstandig gebruikt en het betrekk. voornw. Natuurlijk is het materiaal nog zeer onvolledig : dit kan echter geen verwijt zijn voor den schrijver. Erger is dat deze de phonetische notering van de dialectgrammatica's vaak verkeerd omspelt, zoo worden de Tongersche gemedialiseerde a en open o met i-naslag [aⁱ, oⁱ] eenvoudig ai en oi ; gesloten en open e worden beide meestal 'eenvoudig ee geschreven, b. v. de heer van wee in pl. van de heer van we:, enz., of in de vereenvoudigde phonetische spelling van den schr. de héer van wèè ; daarenboven wordt van abusievelijk herhaald : de heer van wee ik van kal : dit is dus niet zorgvuldig overgenomen uit de Tongersche dialectgrammatica. Een ander voorbeeld van weinig secure werkmethode is het volgende : den vorm „de mijnde” (Kampen) verklaart schr. terecht uit de behoefte om den vorm te verstevigen, „juist als bij het Engelsch *this one*”. Dan voegt schr. hieraan toe : „Het is hetzelfde verschijnsel als dat wat Dauzat „thérapie (*sic*) des mots (*resic*) noemde : een woord verzet zich tegen een al te korten vorm en zoo komt het dat in het Fransch b. v. coq nog altijd als kok wordt uitge-

sproken en niet als ko wat het toch volgens de „Ausnahmslosigkeit” van de klankwetten zou moeten zijn”. De schreeft blijkbaar heel wat klokjes hooren luiden, maar weet geen enkel klepeltje hangen : inderdaad GILLIÉRON (en niet DAUZAT) heeft het gehad over *Pathologie et thérapeutique verbales* (Parijs, 1915-1924), maar het geval coq-gallus heeft hiermee niets te maken : dit is een „collision homonymique” van cattus „chat” en gattus „coq” in de Gascogne, door J. GILLIÉRON en M. ROQUES behandeld in een ander boek nl. de *Études de géographie linguistique* (Parijs, 1912).

J. L. PAUWELS stelt een zeer nauwgezet onderzoek in naar de vorming der deminutieven in Aarschot en omgeving, een bijzonder interessant gebied wegens de mouilleering der consonanten (40).

IV. Syntaxis. — Evenals de vorige jaren wordt de syntaxis stiefmoederlijk behandeld.

K. HEEROMA heeft het over *Jullie* (41), sluit aan bij KLOEKE's Rede over *Deftige en gemeenzame taal* (1934) en deelt nieuwe dialectvormen mede.

G. S. OVERDIEP geeft een aanvulling bij Heeroma's opstel, nl. wat Katwijk betreft (42).

J. L. PAUWELS heeft het over een driedubbele ontkenning in denzelfden zin in het Aarschotsch dialect (43).

V. Dialectgeographie. — In de eerste plaats moet hier een belangrijke dissertatie uit de school van KLOEKE worden genoemd, nl. A. P. KIEFT's boek over *Homonymie en haar invloed op de taalontwikkeling* (44). Schr. behandelt hoofdzakelijk den woordvorm aal in zijn verschillende beteekenissen : „stercus”, „nobilitas” (uit adel), „anguilla” en „cervisia”.

Voor de eerste maal wordt hier de methode van de

Fransche school systematisch toegepast op onze dialecten ; soms laat de schrijver zich wel te zeer meesleepen door zijn geestdrift, hetgeen éenzijdigheid bij de verklaring en te scherpe afwijzing van andere theorieën voor gevolg heeft (zie de uitvoerige bespreking van J. L. PAUWELS in *Leuv. Bijdr., Bijbl.*, XXX, 1938, 9-12).

Een andere Leidsche dissertatie, nl. van B. VAN DEN BERG behandelt *Oude tegenstellingen op Nederlands taalgebied* (45). Bedoeld wordt de tegenstelling tusschen het centrale gebied van Noord-Nederland (dat een voortzetting is van het Zuiden) en het Oosten en Westen ; het onderzoek betreft de vormen van *dikwijls*, *ladder* en vooral het belangrijke verschijnsel der *r*-metathesis in woorden als *kerstmis*, *korstmis*, enz. (zie ook hierover J. L. PAUWELS in *Leuv. Bijdr., Bijbl.*, XXX, 1938, 5-8).

Een Nijmeegsch leerling van J. VAN GINNEKEN, J. G. H. TANS promoveerde op een onderzoek der *Isoglossen rond Maastricht in de dialecten van Belgisch en Nederlandsch Zuid-Limburg* (46). Het onderzochte gebied wordt ten Westen begrensd door een verticale lijn van Hasselt naar de taalgrens, noordelijk door een lijn Hasselt-Genk-Geleen, oostelijk door een lijn Schinnen-Slenaken, zuidelijk door de taalgrens en de Nederlandsch-Limburgsche en Luiksche rijksgrens ; het Noordoosten van de provincie Luik wordt met behulp van W. WELTER's boek over dit gebied in de cartographische bewerking betrokken. Er moet over dit boek, dat van zooveel vlijt en geestdrift getuigt, vooreerst een waarschuwende opmerking gemaakt worden : het berust geheel op de Praeslavische theorie van J. VAN GINNEKEN's *Ras en Taal*, theorie die wij als een onvoldoende basis beschouwen om op voort te bouwen ; het gaat niet op als vasten grondslag voor verder onderzoek een stelling aan te nemen die nog moet bewezen worden : het Zuidnederlandsch materiaal in *Ras en Taal* verwerkt

is inderdaad ofwel onbetrouwbaar ofwel foutief weergegeven, zooals wij aangetoond hebben (*Handel.*, X, 1936, 188-189). Ook de triphthongentheorie van VAN GINNEKEN neemt schr. over : naar mijn meening wordt van dezen term veelal misbruik gemaakt en hebben we alleen met sleeptonige diphthongen te doen, maar we kunnen op deze plaats niet verder hierop ingaan ; we zullen slechts verwijzen naar het feit dat onze Zuidlimburgsche accenten nog bijna niet aan experimenteel onderzoek werden onderworpen ; tegenover alle beschrijvingen van „crescendo en decrescendo” e. dgl. in vocalen en diphthongen, met het oor alleen waargenomen, staan we voorloopig sceptisch ; daar wij, voor zoover wij weten, de eenige zijn die een begin gemaakt hebben met het experimenteel onderzoek van deze accenten, mogen we wel uit onze ervaring mededeelen, dat het best geschoolde oor in de beoordeeling van muzikale en dynamische eigenschappen een zeer onbetrouwbare gids is.

De schrijver verhaalt de geschiedenis van de Oudnederlandsche articulatiegewoonten, alsof hij er bij had gestaan : assimilaties en dissimilaties volgen elkaar op de meest verrassende wijze op (blz. 29), maar altijd zoo dat de Praeslavische theorie op schitterende wijze wordt bevestigd.

De Leuvensche r (blz. 35) zou eerst naar achteren in den mond” gegaan zijn en dan verdwenen in den auslaut [bi] „bier”, enz. ; nu is juist de Leuvensche r een van de mooiste en helderste tongpunt-variëteiten, die voor alle operazangers als model kan dienen. Het boek van Dr. TANS bevat waardevol materiaal en een aantal nuttige kaartjes, maar de methode van generaliseering, van altijd maar „jumping to conclusions” heeft den enthousiasten schrijver aangestoken en is hem noodlottig geworden.

Voor meer dan een halve eeuw heeft de Zuidnederlandsche Maatschappij van (thans voor) Taalkunde een

schriftelijke enquête georganiseerd om het geslacht van een groot aantal woorden in de Zuidnederl. dialecten vast te stellen. Het materiaal werd nu door J. L. PAUWELS in kaart gebracht en van een commentaar voorzien (47) : het geheel is uitgegroeid tot een boek van 172 blz. met 28 kaarten : de laatste is een verzamelkaart geteekend naar de methode toegepast in vele deeltjes der *Deutsche Dialektgeographie*, d. w. z. dat de dikte van de lijnen rechtstreeks evenredig is met het aantal van de samenvallende isoglossen ; het merkwaardige is nu dat deze kaart de bekende groote Noord-Zuidgrenzen vertoont die de klank- en woordgeographie ons reeds leerden kennen.

Met vreugde begroeten we een nieuw boek van W. WELTER, geographisch en methodisch heelemaal aansluitend bij zijn vroegere publicaties : na Eupen en omgeving, na Montzen en het Noordoosten van Luik komt nu Aken met omgeving. Het ontbreken van een monographie over een zoo belangrijke stad als Aken was een niet te verontschuldigen verzuim bij de Rijnsche dialectologen : we zijn dankbaar dat deze taak nu in zoo ervaren handen is terecht gekomen. Na een kort overzicht van de historische ontwikkeling van Wg. klinkers en medeklinkers in het Akensch stadsdialect worden de „südniederfränkisch-riparische Gegensätze und Gemeinsamkeiten” behandeld ; daarna worden niet minder dan tachtig blz. aan de accentquaesties gewijd, en ten slotte komen eenigé woordkaarten. Het hoofddoel van den schr. wordt omschreven in den titel van zijn slotkapittel, die trouwens maar een andere formulering is van den titel van het geheele boek : *Die Mundarten des Aachener Landes als Mittler zwischen Rhein und Maas* (48). Zooals we hierboven zagen heeft W. WELTER zijn accentenonderzoek ondertusschen weer verder naar het Noorden uitgebreid : we mogen van dezen onvermoeiden werker nog veel verwachten.

W. PÉE publiceert nu het volledige *Materiaal* dat ten grondslag ligt aan zijn dialectgeographie der Nederland-sche deminutiva (47); dit materiaal werd gedeeltelijk mondeling en gedeeltelijk schriftelijk verkregen: in den tekst worden beide bronnen goed onderscheiden.

G. G. KLOEKE geeft een paar woordkaarten als voorloopers van den *Leidschen Taalatlas*, nl. de *arend* (van de zeis)(50) en de *keldermot* (51); deze laatste vindt een mooie aanvulling in de kaart van de Waalsche namen van dit diertje door J. HAUST in hetzelfde deel van deze *Handelingen* gepubliceerd (52).

Daarenboven deelt G. G. KLOEKE de lijst mede van de kaarten die in den *Leidschen Taalatlas* zullen verschijnen (53).

A. WEIJNEN brengt als aanvulling bij zijn boek over de dialectgrenzen in Noord-Brabant (zie *Handel.*, XII, 1939, blz. 177) nieuwe *Bijdragen tot de historische grammatica der Brabantsche dialecten* (54).

Dezelfde geeft de taalkaart *schommel* voor Noord-Brabant en Zeeland (55); de hierbij aansluitende kaart der Zuidnederlandsche namen ligt te Leuven en zal spoedig gepubliceerd worden.

J. VAN GINNEKEN geeft de kaart van het adjectief *rijk* (56) alsmede een reeks van negen *Sp*-kaarten: *wesp*, *rasp*, *hesp*, *gesp*, *rups*, *berispen*, *oprispen*, *mispel* en *kwispel* (57); schr. geeft geen commentaar hierbij. We constateeren dat deze kaartjes niet overeenkomen met het *sp* > *ps*-kaartje in *Ras en Taal* van denzelfden schr. (*Handel.*, X, 1936, blz. 188-189) en dat de kaartjes *hesp* en *berispen* voor Belg. Zuidlimburg fout zijn; beide woorden zijn er onbekend: *schouder* en *bekijven* treden in de plaats er van.

J. LEENEN ontwerpt een beeld van de *Franse taaluit-*

zetting over *Limburg* (58) aan de hand van grammaticale en lexicographische isoglossen.

J. L. PAUWELS geeft een populair-wetenschappelijke studie over *De Zuidnederlandse namen van de klaproos* (59).

Naar aanleiding van het hierboven vermelde boek van A. WEIJNEN bespreekt J. RENDERS de resultaten van de *Noord-Brabantsche dialectgeographie* (60).

W. DE VRIES bespreekt een aantal gevallen waarin zijn meening over de vorming der verkleinwoorden door W. PÉE niet juist zou weergegeven zijn of waar hij het met dezen niet eens is (61).

Over Nederlandsch-Duitsche wisselwerking schreef K. SCHULTE-KEMMINGHAUSEN een belangrijke, met kaarten geïllustreerde studie in de nieuwe, royaal uitgegeven *Westfälische Forschungen* van het provinciaal dialect- en volkskundebureau te Münster; de kaarten betreffen de woorden *geit, spreeuw, uier en doffer* (62).

Het probleem der Nederfrankische leenwoorden langs de beide Elbe-oevers benoorden Maagdenburg, wordt behandeld door K. BISCHOFF, die de westelijke grens van dit gebied tracht te bepalen (63).

Van den Duitschen taalatlas van Marburg lieten W. MITZKA en B. MARTIN de tiende aflevering verschijnen (64); ze bevat de kaarten 57 tot en met 62, nl. : *vier, Schäf(chen), (Schäf)chen, hint(en), (hint)en en pfund*.

Over de methode van dezen atlas handelde W. MITZKA reeds in 1937 in de tweede (en laatste) aflevering van het thans weer verdwenen tijdschrift *Folk* (65); deze aflevering ontvingen we te laat met het oog op ons vorig overzicht.

In nauw verband met het taalkundig onderzoek staan de volgende publicaties op folkloristisch gebied.

Vooreerst verdient de enquête van M. DE MEYER over *Het opstellen van het koren in Vlaanderen* allen lof : de

dialectoloog zal uit dit nauwgezet geographisch onderzoek veel kunnen leeren (66).

Van den *Atlas der deutschen Volkskunde* door H. HARMJANZ en E. RÖHR verschenen met bekwamen spoed (zie *Handel.*, XII, blz. 171) de afleveringen 2, 3 en 4, bevattende de kaarten 22 tot en met 80 (67); een uitvoerige bespreking zal de belangstellende vinden in de *Rhein. Vierteljahrsblätter*, VIII, 346-352 en wel van de deskundige hand van M. ZENDER.

Als tegenhangen van het pasgenoemde opstel van W. MITZKA over zijn cartographische methode verscheen een dergelijk opstel van E. RÖHR over de methode van bewerking van den *Volkskunde-atlas* (68).

Een taalgeographisch en tevens historisch onderzoek naar *Die Verbreitung der hochdeutschen Schriftsprache in Süd-Limburg* (69) werd ingesteld door G. SCHERDIN; schr. heeft vooral aan de hand van grafschriften in de begraafplaatsen van Nederl. Zuid-Limburg onderzocht hoe het Nederlandsch het Hoogduitsch voortdurend doet wijken in dit gebied, dat nochtans dialectisch ten oosten van de Benrather lijn ligt, zooals deze werd beschreven door J. SCHRIJNEN (*Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letterk.*, XXI, 249 vg. en *Leuv. Bijdr.*, VIII, 248 vg.).

VI. Woordenschat. — In 1938 verscheen het tweede deel (I-R) van het *Bijvoegsel* bij het *Idioticon van het Antwerpsch Dialect* door J. CORNELISSEN (70); zie onze opmerking over het 1^e deel (*Handel.*, XII, 1938, blz. 181).

Van W. DRAAIJER's *Woordenboekje van het Deventersch dialect* werd een tweede druk bezorgd door J. C. L. VAN DER LANDE en P. FIJN VAN DRAAT (71).

Op de reeks *Uitstapjes naar het Walenland* van J. GRAULS, in deze *Handelingen* gepubliceerd, werd een dubbel *Register* samengesteld door J. JAUQUET (72).

G. G. KLOEKE bespreekt de *Haagse Volkstaal uit de 18^e eeuw* aan de hand van een nog onuitgegeven woordenboekje op de Kon. Bibl. in 's Gravenhage berustend, en samengesteld met het doel „den schoolmeesteren en schoolmeesteressen zo wel als hunne leerlingen de gemeene Straattaal en slechte woorden te ontwennen” (73).

C. G. N. DE VOOYS handelt over *Familiaar-beschaafd Hollands* uit denzelfden tijd, eveneens aan de hand van een handboekje uit dien tijd (74).

Dialectische vaktalen behandelen de opstellen van A. WEIJNEN over den woordenschat der Noord-Brabantsche turfstekers (75), van H. BOVENKERK over de taal der Amsterdamsche veemarbeiders (76) en K. ENGELBEEN over de termen der kordeel- en wantvisschers aan de Vlaamsche Westkust (77); een andere studie over de strandvisserij verscheen van de hand van P. DE KEYSER (78).

J. LINDEMANS verklaart den naam *Paretters* aan de inwoners van Beersel gegeven (79) en bespreekt den term *Koevoetsche peren*, die in een rekening van 1585 voorkomt (80).

P. LINDEMANS heeft het over oude namen van dierenziekten en van geneesmiddelen (81).

J. L. PAUWELS brengt de Aarschotsche uitdrukkingen: „hij komt daar afgevezen, hij ziet er bevezen uit” samen met Brab. *vijzen* „schroeven”; wij merken hierbij op dat het Zuidlimburgsch een partic. vorm „beveesten” kent, die wordt samengebracht met *veest* „flatus ventris” (82).

H. L. BEZOEN bespreekt het Oostndl. *bijzinnig* „halve gare” gebruikelijk in de omgeving van Enschede (83).

W. DE VRIES, naar aanleiding van C. B. VAN HAERINGEN'S opstel over *Spelling pronunciations* (*Nieuwe Taalg.*, XXXI, 1937) bespreekt overneming van dialect uit Algemeen Beschaafd en omgekeerd (84).

B. VAN DEN BERGH tracht *Een Amsterstamse scheldroep uit de vijftiende eeuw* te verklaren, nl. *boye, boye, egellentier* : dit laatste houdt schr. terecht voor „egel” (en verwijst naar lijst 4, en niet 20, zooals schr. opgeeft, van de Amsterdamsche Dialectencommissie); hij voegt er aan toe : „dat de egel vroeger bepaald als een boosaardig dier bekend stond, is mij echter niet gebleken”; dat „stommen egel” nog een zeer gebruikelijke scheldroep is in Zuid-Limburg kunnen wij den schr. verzekeren (85).

V. VERSTEGEN behandelt de Zuidnederlandsche vormen *schreur* en *snijder* voor „kleermaker” en bespreekt de bekende spreuk over het lengen der dagen, waarin dit met een *haneschree* wordt vergeleken (86).

H. J. VAN LESSEN wijdt een tweede opstel aan *Klankna-bootsing als taalvormend element* (87).

J. GESSLER bespreekt eenige Leuvensche cijnspenningen of Brabantsche namen van munten uit de 16^e eeuw (88).

H. PAUWELS levert een dertiende bijdrage tot de kennis van *De Folklore van het Brabantsche Boerenleven*; het gaat over boter karnen volgens de verschillende, gedeeltelijk verdwenen, methoden (89).

Over de wisselwerking tusschen Nederlandsche en Waalsche dialecten levert E. JASPAR een welkome bijdrage met een lange lijst van Maastrichtsche woorden die eenige verwantschap met het Luikerwaalsch vertoonen; schr. wil slechts materiaal leveren aan de taalkundigen en niet zelf verklaren (90).

J. HAUST herziet zijn etymologie van Waalsch *hiper*, dat hij nu van Mnl. *slipen* wil afleiden (91).

De Nederlandsche dialectologen zullen wel een en ander kunnen vinden in het opstel van K. RANKE over de Duit-sche dialectnamen van het kwikstaartje (92), alsmede in de twee nieuwe opstellen van R. LOEWE over de etymologie der Duit-sche plantnamen (93).

VII. Teksten. — J. L. (INDEMAN) deelt een interessante 16^e eeuwse boedelbeschrijving mede van een Brabantsche boerderij (94).

P. LINDEMANS geeft een aantal merkwaardige huurcontracten en rekeningen uit de 14^e en volgende eeuwen; ze bevatten een schat van woorden uit de vroegere boerentaal; het wordt tijd dat onze archieven eens stelselmatig doorzocht worden (95, 96, 97).

J. GESSLER geeft korte uittreksels uit een Leuvensch handschrift der 16^e eeuw (98).

In *Onze(n) Taaltuin* verschenen een drietal *Proeven van Twentsche dialecten*, elk van een paar bladzijden, nl. van H. L. BEZOEN (99), G. en J. HEITKAMP (100) en B. RIBBERT (101); ook C. ELDERINK geeft een paar Twentsche verhalen in het *Nederl. Tijdschrift voor Volkskunde* (102).

Voor de rubrieken VI en VII verwijzen we ten slotte naar de tijdschriften *Biekorf* (zie blz. V van den Inhoud) en *Eigen Volk*, waarin passim lijsten van dialectwoorden of dialectteksten te vinden zijn.

AANTEKENINGEN

(1) L. GROOTAERS, De Nederlandsche dialectstudie in 1937. *Handel. Comm. Top. Dial.*, XII (1938) 169-194.

(2) J. HAUST, La philologie wallonne en 1937. *Handel. Comm. Top. en Dial.*, XII (1938) 367-439.

(3) SCHRIJNEN-Nummer. *Eigen Volk*, X (1938) aflev. 2, Maart.

(4) R. ROEMANS, De wetenschappelijke bedrijvigheid van Dr. Jan Grauls. *Limburg*, XXI (1937-1938) 8-58.

(5) K. HEEROMA, Nieuwe Dialektstudies. *De Nieuwe Taalgids*. XXXII (1938) 296-312.

(6) H. DRAYE, Siedlungsgeschichtliche Arbeiten aus den

südlichen Niederlanden. Literaturbericht für 1935/1936. *Rhein. Vierteljahrsbl.*, VIII (1938) 165-178.

(7) *Mededeelingen van de Zuidnederlandsche Dialectcentrale*, Nrs. 21-24. Leuven, 1938. Bl. 1-93.

(8) L. GRÖOTAERS, Zuidnederlandsch Dialectonderzoek : Vragenlijsten 27, 28 en 29. *Leuvensche Bijdragen, Bijblad XXIX* (1937) 61-64, XXX (1938) 1-5 en *Mededeelingen van de Zuidnederlandsche Dialectcentrale* 1938, Nr. 21-22, 52-56, Nr. 23; 59-64 en Nr. 24, 91-93.

(9) L. GROOTAERS, Het Dialectonderzoek in 1937. *Leuvensche Bijdragen, Bijblad XXIX* (1937) 58-61.

(10) *Verslag van de Dialectencommissie der Kon. Nederl. Akad. van Wetensch. te Amsterdam over 1938*. 5 blz.

(11) *Verslag over de Volkskundecommissie der Kon. Nederl. Akad. van Wetensch. te Amsterdam over 1938*. 4 blz.

(12) *Verenigingsnieuws van de Zeeuwse Vereniging voor Dialectonderzoek*. Nrs. 48-52. Bij Mej. Dr. H. C. M. GHIJSEN, Domburg, 1938.

(13) J. L. PAUWELS, De Taal te Aarschot. *Eigen Schoon en de Brabander*, XXI (1938) 388-403.

(14) J. LANGOHR, Het Land van Overmaas en de Karolingische of Wachtendoncksche psalmvertaling. *Public. de la Soc. hist. et archeol. dans le Limbourg*, LXXIV (1938) 211-270.

(15) J. MÜLLER, Rheinisches Wörterbuch. Lief. 62-66. Berlin, Klopp. 1938.

(16) *Westfälische Forschungen*. Mitteilungen des Provinzialinstituts für westfälische Landes- und Volkskunde. Im Auftrage des Instituts hrsg. von E. Rieger. Münster i. W., Aschendorff.

(17) H. L. BEZOEN, Klank- en Vormleer van het dialect der gemeente Enschede. Leiden, Brill. 1938, xx-86 blz.

(18) W. HELLINGA, De opbouw van de algemeen beschaafde uitspraak van het Nederlands. Amsterdam,

Noordhollandsche Uitgeversmaatschappij. 1938, X-364 blz.

(19) J. VAN GINNEKEN, Leidraad bij de Nederlandsche beantwoording der internationale phonologische vragenlijst. *Onze Taaltuin*, VI (1937-38) 282-290.

(20) TH. BAADER und P. TH. RIBBERT, Phonologie des Dialektes von Tilligte in Twente. II. Nijmegen, Centrale Drukkerij. 1938. IV-129 blz. (Disquisitiones Carolinae. V).

(21) J. L. PAUWELS, Nog een geheimzinnige klinker : gloske. *Eigen Schoon en De Brabander*, XXI (1938) 409-410.

(22) J. L. PAUWELS, Het mysterie van de Aarschötsche Kortstraat. *Eigen Schoon en De Brabander*, XXI (1938) 408-409.

(23) V. VERSTEGEN, De umlaut van á in het Nederlands. *Leuvense Bijdragen*, XXX (1938) 139-147.

(24) K. HEEROMA, Gm. eu in het Nederlands. *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letterkunde*. LVII (1938) 238-240.

(25) C. VEREECKEN, Van „*slut-ila” naar „sleutel”. *Hand. van de Comm. voor Top. en Dialect.*, XII (1938) 33-100.

(26) K. HEEROMA, De herkomst van de hollandsche diftongering. *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letterk.*, LVII (1938) 276-298.

(27) J. VAN GINNEKEN, De tweeklanken of diphtongen. *Onze Taaltuin*, VI (1937-38) 363-365.

(28) C. B. VAN HAERINGEN, Over zogenaamde „paragogische” consonanten in het Nederlands. *De Nieuwe Taalgids*, XXXII (1938) 261-273.

(29) C. B. VAN HAERINGEN, Mnl. ghieyant. *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letterk.*, LVII (1938) 203-209.

(30) A. A. VERDENIUS, Eenslaafs-eensloechs (Overgang *fs* > *chs*). *De Nieuwe Taalgids*, XXXII (1938) 6-7.

(31) J. H. BROUWER, Overgang *fs* > *chs*? *De Nieuwe Taalgids*, XXXII (1938) 178.

(32) G. G. KLOEKE, Naschrift op „Haagse Volkstaal

uit de 18^e eeuw". *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letterkunde*. LVII (1938) 233.

(33) L. GOEMANS, Sinter-Goele (Sinte Goedele) en andere heiligennamen met Sinter- gevormd. *Handel. Comm. Top. en Dial.*, XII (1938) 101-110.

(34) L. GOEMANS, Sinte-Pier, Sinter-Niclaeus en Saint-Tricat. *Leuvensche Bijdragen*, XXX (1938) 71-72.

(35) J. L. PAUWELS, De *r* in Sinterklaas. *Handel. Comm. Top. en Dial.*, XII (1938) 111-118.

(36) J. VAN GINNEKEN, Het wisselend muzikaal accent van het Oudnederlandsch heeft alleen het Limburgsch zuiver bewaard. *Onze Taaltuin*, VI (1937-38) 290-304.

(37) W. WELTER, Beobachtungen zum kleverländischen Accent. *Beitr. zur Gesch. d. dt. Spr. und Liter.*, LXII (1938) 437-453.

(38) P. PETERS, Het zelfstandig gebruikte adjectief en het geslacht. *Onze Taaltuin*, VII (1938-1939) 22-25.

(39) P. PETERS, De vormen en de verbuiging der pronomina in de Nederlandsche dialecten. *Onze Taaltuin*, VII (1938-39) 226-243.

(40) J. L. PAUWELS, De verkleiningsuitgangen *-ke(n)* en *-tje(n)*. *Leuvensche Bijdragen*, XXX (1938) 37-70.

(41) K. HEEROMA, Jullie. *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letterk.* LVII (1938) 80-82.

(42) G. S. OVERDIEP, Aanvulling „Jollie”. *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letterkunde*. LVII (1938) 234.

(43) J. L. PAUWELS, Een Aarschotse Uilenhistorie. *Eigen Schoon en De Brabander*, XXI (1938) 410-411.

(44) A. P. KIEFT, Homonymie en haar invloed op de taalontwikkeling. Groningen, Wolters. 1938. 170 blz. Met I grote en 3 kl. kaarten

(45) B. VAN DEN BERG, Oude tegenstellingen op Nederlands taalgebied. Leiden. Dubbeldeman. 1938, 116 blz.

(46) J. G. H. TANS, Isoglossen rond Maastricht in de dialect-

ten van Belgisch en Nederlandsch Zuid-Limburg. Maas-tricht, van Aelst, 1938, XX-246 blz.

(47) J. L. PAUWELS, Bijdrage tot de kennis van het geslacht der substantieven in Zuid-Nederland, 172 blz. en 28 kaarten. *Werken uitgeg. door de Kon. Comm. voor Topon. en Dialectol., Vlaamsche Afdeeling*, Nr. 2.

(48) W. WELTER, Die Mundarten des Aachener Landes als Mittler zwischen Rhein und Maas. Bonn, Röhrscheid. 1938, xvi-172 S. Mit 45 Abb. im Text.

(49) W. PÉE, Dialectgeographie der Nederlandsche Diminutiva. Deel II. Materiaal. Gent, Kon. VI. Academie, 1938, xvi-375 blz.

(50) G. G. KLOEKE, Bij de kaart van de „arend”. *Nomina Geographica Neerlandica*, XI (1938) 17-29.

(51) G. G. KLOEKE, De keldermot in de Nederlandse en Waalse dialecten. *Handel. Comm. Top. en Dial.*, XII (1938) 145-148.

(52) J. HAUST, Les noms du *cloporte* en Belgique romane. *Handel. Comm. Top. en Dial.* XII (1938) 359-366.

(53) G. G. KLOEKE, Lijst van kaarten van de Leidse Taalatlas. *Nomina geographica Neerlandica*, XI (1938) 29-32.

(54) A. WEIJNEN, Bijdragen tot de historische gram-matica der Brabantsche dialecten. *Onze Taaltuin*, VII (1938-39) 140-146.

(55) A. WEIJNEN, Taalkaart *schommel*. *Onze Taaltuin*, VI (1937-38) 389-393.

(56) J. VAN GINNEKEN, Taalkaart *rijk* (adjectief). *Onze Taaltuin*, VII (1938-39) 93-96.

(57) J. VAN GINNEKEN, *Sp*-kaarten. *Onze Taaltuin*, VII (1938-39) 112-113.

(58) J. LEENEN, Franse taaluitzetting over Limburg. *Hand. Comm. Top. en Dial.*, XII (1938) 149-168.

(59) J. L. PAUWELS, De Zuidnederlandse namen van de

klapros. *Nieuw Vlaanderen*, IV (1938). Nrs. 5, 6 en 7 (29 Jan., 5 Febr. en 12 Febr. 1938).

(60) J. RENDERS, Noord-Brabantsche dialectgeographie. Resultaten en wenschen. *Onze Taaltuin*, VI (1937-38) 394-400.

(61) W. DE VRIES, Naar aanleiding van W. Pée's studie over de verkleinuitgangen. *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letterk.*, LVII (1938) 193-202.

(62) K. SCHULTE-KEMMINGHAUSEN, Westfälisch-Niederländische Dialektgeographie. *Westfälische Forschungen*, I (1938) 1-25.

(63) K. BISCHOFF, Zur Westgrenze der niederfränkischen Wörter Ostdeutschlands. *Zeitschr. f. Mundartforschung*, XIV (1938) 199-223.

(64) Deutscher Sprachatlas, fortges. von W. MITZKA und B. MARTIN. 10. Lief. Marburg, Elwert.

(65) W. MITZKA, Die kartographische Methode des deutschen Sprachatlases. *Folk*, I (1937) 188-190.

(66) M. DE MEYER, Het opstellen van het koren in Vlaanderen. Tweede Bericht. *Oostvlaamsche Zanten*, XIII (1938) 209-222.

(67) H. HARMJANZ und E. RÖHR, Atlas der deutschen Volkskunde. Lief. 2, 3, 4. Leipzig, Hirzel. 1938.

(68) E. RÖHR, Die ersten Kartenreihen des Atlas der deutschen Volkskunde. *Folk* I (1937) 113-146.

(69) G. SCHERDIN, Die Verbreitung der hochdeutschen Schriftsprache in Süd-Limburg. Berlin, Verlag Volk und Reich, 1937, 121 blz. 7 fig., 5 kaarten.

(70) J. CORNELISSEN, Idioticon van het Antwerp'sch dialect. Bijvoegsel 2^e deel (I-R). Gent, Kon. Vl. Acad., 1938, 316 blz.

(71) W. DRAAIJER, Woordenboekje van het Deventersch dialect. 2^e druk, bez. door J. C. L. VAN DER LANDE en P. FIJN VAN DRAAT. Deventer, Kluwer. z. j. (1938).

(72) J. JAUQUET, Alfabetische registers op J. Grauls' Uitstapjes naar het Walenland. (*Hand. Comm. Top. en Dial.*, XII (1938) 119-194.

(73) G. G. KLOEKE, Haagse volkstaal uit de achttiende eeuw. *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letterk.*, LVII (1938) 15-56.

(74) C. G. N. DE VOOYS, Familiaar-beschaafd gesproken Hollands uit het midden van de 18^e eeuw. *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en letterkunde*, LVII (1938) 229-232.

(75) A. WEIJNEN, Uit de vaktaal der peelarbeiders. *Onze Taaltuin*, VI (1937-38) 331-335.

(76) H. BOVENKERK, De taal der Amsterdamse veemarbeiders. *De Nieuwe Taalgids*, XXXII (1938) 337-354.

(77) K. ENGELBEEN, Over aasdelven, kordeelvisschen en wantvisschen aan de Westkust. *Oostvlaamsche Zanten*, XIII (1938) 226-228.

(78) P. DE KEYSER, De Strandvisscherij langs de Vlaamsche noordzeekust. *Oostvlaamsche Zanten*, XIII (1938) 79-94, 223-335.

(79) J. LINDEMANS, De „Paretters” van Beersel. *Eigen Schoon en De Brabander*, XXI (1938), 107-112, 205.

(80) J. L(INDEMANS), Koevoetsche peren. *Eigen Schoon en De Brabander*, XXI (1938) 156.

(81) P. LINDEMANS, Veeartsenijkundige Prondel. *Eigen Schoon en De Brabander*, XXI (1938) 201-202.

(82) J. L. PAUWELS, Veinzen te Aarschot. *Eigen Schoon en de Brabander*, XXI (1938) 411.

(83) H. L. BEZOEN, Oostndl. *bijzinnig*. *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letterkunde*. LVII (1938) 237.

(84) W. DE VRIES, Overneming uit verwante spraak. *De Nieuwe Taalgids*, XXXII (1938) 313-321.

(85) B. VAN DEN BERG, Een Amsterdamse scheldroep uit de vijftiende eeuw. *De Nieuwe Taalgids*, XXXII (1938) 366-367.

(86) V. VERSTEGEN, Dialectisch Kleingoed : 1. Kleermaker. — 2. Haneschree. *Leuvensche Bijdragen, Bijblad*, XXX (1938) 53-61, en *Meded. van de Zuidned. Dialectcentrale*, Nr. 25.

(87) J. H. VAN LESSEN, Klanknabootsing als taalvormend element (II). *Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letterk.*, LVII (1938) 1-14.

(88) J. GESSLER, Leuvensche cijnspenningen. *Eigen Schoon en De Brabander*, XXI (1938) 265-266.

(89) H. PAUWELS, De Folklore van het Brabantsch Boerenleven. XIII. Van Botervaten en nog wat anders. *Eigen Schoon en De Brabander*, XXI (1938) 305-317.

(90) E. JASPAR, Raakpunten tusschen het Luikerwaalsch en het Maastrichtsch. *Public. de la Soc. hist. et archéol. dans le Limbourg*, LXXIV (1938) 175-192.

(91) J. HAUST, Etymologie du liégeois hiper. *Les Dialectes belgo-romans*, II (1938) 31-33.

(92) K. RANKE, Bachstelze. *Beitr. zur Gesch. d. dt. Spr. und Liter.*, LXII (1938) 286-317.

(93) R. LOEWE, Etymologische und wortgeschichtliche Bemerkungen zu deutschen Pflanzennamen. *Beitr. zur Gesch. d. dt. Spr. u. Liter.*, LXII (1938) 43-54, 390-418.

(94) J. L(INDEMANS), Inventaris van een kleine boerderij te Assche (1562). *Eigen Schoon en De Brabander*, XXI (1938) 155-156.

(95) P. LINDEMANS, Bijdragen tot de geschiedenis der Brabantsche molens. *Eigen Schoon en De Brabander*, XXI (1938) 102-107.

(96) P. LINDEMANS, Het Hof ter Bruggen te St.-Ulriks-Kapelle. *Eigen Schoon en De Brabander*, XXI (1938) 161-169.

(97) P. LINDEMANS, Het Domein van de St-Baafsabdij te Zellik. *Eigen Schoon en De Brabander*, XXI (1938) 209-228.

(98) J. GESSLER, Curiosa Lovaniensa. *Eigen Schoon en De Brabander*, XXI (1938) 264-265.

(99) H. L. BEZOEN, Enscheder stadstaal. *Onze Taaltuin*, VI (1937-38) 351-353 (in : Proeven van Twentsche dialecten).

(100) G. en J. HEITKAMP, Oldenzaal. *Onze Taaltuin*, VI (1937-38) 353-355 (in : Proeven van Twentsche Dialecten).

(101) B. RIBBERT, Tilligte. *Onze Taaltuin*, VI (1937-38) 355-356 (in : Proeven van Twentsche dialecten).

(102) C. ELDERINK, Twentsche verhalen over witte wijven. *Nederl. Tijdschrift voor Volkskunde*, XLII (1938) 33-37.

NASCHRIFT.

Daar de belangstelling voor het dialectonderzoek in Noord- en Zuidnederland ieder jaar toeneemt, wordt ook het gevaar groter dat aan den bewerker van bovenstaande overzicht een zeker aantal publicaties ontgaan. Daarom zouden wij de lezers zeer dankbaar zijn indien ze ons overdrukjes, enz. konden bezorgen van opstellen, die in *plaatselijke tijdschriften* of in de *provinciale pers* verschijnen op het gebied van de dialectstudie ; desgewenscht worden de toegezonden exemplaren per omgaande teruggestuurd (Adres : Prof. Dr. L. Grootaers, Naamsche Steenweg, 158, Leuven, België).
